Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta; kuuleminen 29.4.2022

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE 55 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN TYÖLLISYYSASTEEN NOSTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Esityksen tavoitteena on edistää 55 vuotta täyttäneiden työllisyysastetta sekä parantaa heidän työmarkkina-asemaansa ja työssä jaksamistaan. Tavoitteen saavuttamiseksi muutettaisiin työttömien palveluita ja työttömyysturvan rahoitusta sekä muutosturvaa ja osa-aikaista työllistymistä koskevia säännöksiä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut esitystä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Julkista työvoima- ja yrityspalvelua koskevaan lakiin ehdotetut muutokset

Työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta keskeiset esitykset liittyvät 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden tukemiseksi ja työttömyysjaksojen lyhentämiseksi säädettävään uuteen muutosturvamalliin, joka koskisi vähintään viisi vuotta saman työnantajan palveluksessa olleita, tuotannollisilla tai taloudellisilla syillä irtisanottuja palkansaajia.

Uuden muutosturvaoikeuden piiriin kuuluva palkansaaja olisi oikeutettu arvoltaan kahden kuukauden palkkaa vastaavaan työ- ja elinkeinotoimiston hankkimaan muutosturvakoulutukseen sekä yhden kuukauden palkkaa vastaavaan muutosturvarahaan, josta säädettäisiin työttömyysturvalaissa.

Muutosturvakoulutus olisi vapaaehtoinen korkeintaan kuuden kuukauden pituinen työllistymistä tai yrittäjyyttä edistävä koulutus, joka hankittaisiin tuotannollisista tai taloudellisista syistä irtisanotun yksilöllisiin koulutustarpeisiin nopean uudelleen työllistymisen helpottamiseksi. Muutosturvakoulutus olisi erityistoimenpide muiden työvoimapalvelujen, kuten omaehtoisen koulutuksen, lisäksi. Omaehtoisen koulutuksen avulla voidaan suorittaa tutkintoon tai tutkinnon osiin johtavia koulutuksia, kun taas muutosturvakoulutuksen tavoitteena on lyhyehkö koulutus nopean työllistymisen tueksi. Muutosturvakoulutusta voitaisiin hankkia enintään irtisanotun kahden kuukauden palkkaa vastaavalla summalla. Muutosturvakoulutukseen käytetty raha laskutettaisiin Työllisyysrahastolta. Irtisanotun olisi ilmoit-

tauduttava TE-toimiston asiakkaaksi vähintään kahden kuukauden kuluttua irtisanomisesta, mikä nopeuttaisi koulutusprosessin alkamista. Oikeus muutosturvakoulutukseen olisi subjektiivinen, mutta koulutuksen hankkimisessa olisi noudatettava lakia julkisista hankinnoista.

Muutosturvakoulutuksen toimeenpanevina viranomaisina toimisivat työ- ja elinkeinotoimistot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus).

Työsopimuslakiin, merityösopimuslakiin ja kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset

Työsopimuslakiin ja merityösopimuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi työllistymisvapaata koskeva säännös, joka koskisi 55 vuotta täyttänyttä vähintään viisi vuotta saman työnantajan palveluksessa ollutta tuotannollisin tai taloudellisin perustein irtisanottua työntekijää. Ehdotettu uusi pykälä pidentäisi työllistymisvapaan pituutta sekä laajentaisi sen käyttöalaa niiden työntekijöiden osalta, jotka täyttävät pykälän ikää ja palvelussuhteen kestoa koskevan vaatimuksen.

Työllistymisvapaan pituus olisi pykälän tarkoittamassa tilanteessa enintään 5 työpäivää, jos irtisanomisaika olisi enintään yksi kuukausi. Jos irtisanomisaika on yhtä kuukautta pidempi mutta enintään neljä kuukautta, työllistymisvapaa pitenisi 10 työpäivästä 15 työpäivään. Jos irtisanomisaika on yli neljä kuukautta, työllistymisvapaa pitenisi 20 työpäivästä 25 työpäivään.

Työllistymisvapaan käyttötarkoitusta ehdotetaan kohderyhmän osalta laajennettavaksi siten, että työllistymisvapaata saisi käyttää myös julkisesta työvoima- ja yrityspalvelulaista annetun lain 5 a luvussa säädettyyn muutosturvakoulutukseen sekä osaamis- ja työkykykartoituksen tekemiseen.

Työsopimuslakiin, merityösopimuslakiin ja kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös työnantajan velvollisuudesta tiedottaa työntekijälle, joka irtisanomista toimitettaessa on täyttänyt 55 vuotta ja jonka työsuhde on jatkunut yhteensä vähintään viisi vuotta, tämän oikeudesta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 a luvussa tarkoitettuun muutosturvakoulutukseen sekä työttömyysturvalaissa säädettäväksi ehdotettuun muutosturvarahaan.

Työaikalakiin ja merityöaikalakeihin ehdotettu muutos

Työaikalakien lyhennettyä työaikaa koskevaan säännökseen ehdotetaan muutosta, jolla vahvennettaisiin 55 vuotta täyttäneen vähintään kolme vuotta saman työnantajan palveluksessa olleen työntekijän oikeutta lyhentää työaikaansa. Työntekijän pyynnöstä työnantajan olisi ensisijaisesti järjestettävä työt osa-aikatyön mahdollistavalla tavalla. Osa-aikatyön tekemistä koskevan pyynnön taustalla ei edellytettäisi olevan työntekijän esittämiä terveydellisiä tai sosiaalisia syitä eikä muitakaan perusteita. Ehdotetun säännöksen taustalla on kuitenkin ikääntyneen työntekijän työssä jaksamisen ja työhyvinvoinnin tukeminen. Yleisenä tavoitteena on pidentää työntekijöiden työuria.

Työajan lyhentäminen olisi toteutettava työnantajan ja työntekijän sopimalla tavalla ottaen huomioon työntekijän tarpeet sekä toisaalta työnantajan tuotanto- ja palvelutoiminnasta johtuvat osa-aikatyön järjestämiseen vaikuttavat seikat. Kysymys ei olisi työntekijän subjektiivisesta oikeudesta lyhennettyyn työaikaan. Kieltäytyessään osa-aikatyön järjestämisestä

työnantajan olisi kuitenkin esitettävä työntekijälle perusteet, miksi lyhennetyn työajan käyttöön ottaminen ei onnistu.

laati: Tarja Kröger ja Erja Nikula